

EVALUATION OF SOCIAL MIGRATION MOVEMENTS IN TERMS OF DISASTER MANAGEMENT

TOPLUMSAL GÖÇ HAREKETLERİNİN AFET YÖNETİMİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Murat TATOĞLU¹ Muhittin TATAROĞLU²

- 1- Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü,
Burdur, Türkiye
- 2- Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Muğla, Türkiye

Ö Z E T

İnsanoğlunun bir yerden başka bir yere hareketini tanımlamak için kullanılan göç kavramı, nedenleri, sonuçları ve etkileri ile birçok bilim dalının incelemesi altına girmektedir. Göç artık sadece bir hareketi değil öncesi, sırası ve sonrasıyla başlı başına ayrı bir süreci ifade etmektedir. Göç hareketinin hedef ülke için olumlu etkileri ve sonuçları olabildiği gibi, o ülkede afete neden olabilecek durumlarda ortaya çıkarabilmektedir. Göç hareketi ile sayıları milyonları bulan insan topluluğunun bir ülkeye akın etmesi, hedef ülke kaynaklarının orantısız bir şekilde tüketilmesine, ayrıca göç ile gelen insanların ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmamasına neden olabilmektedir. Göç eden insan toplulukları, hedef ülkede bazı toplumsal sorunların oluşmasına, suç oranının artmasına, halk devlet ilişkilerinin zarar görmesine yol açabilmektedir. Göç hareketi ile toplumun demografik yapısında değişiklikler meydana gelebilir, işsizlik oranları artabilir, sosyal yapı zedelenebilir. Göç'ü kabul eden ülkelerin bu hareketi kontrollü bir şekilde yürütmeleri, kaynaklarını aşabilecek kadar fazla nüfusu almamaları gerekmektedir. Göçün yanlış yönetilmesi veya yönetilemez şekle dönüşmesi ülke içerisinde sosyal afet kavramıyla ifade edilen durumların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda göç hareketlerinin yönetilmesinde elde olan imkânlar ve kaynaklar ile toplum dinamiklerinin de hesaba katılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, afet yönetimi, göç yönetimi

ABSTRACT

The concept of migration, which is used to describe the movement of human beings from one place to another, comes under the scrutiny of many branches of science with its causes, consequences and effects. Migration is no longer just a movement, but a separate process on its own with its before, during and after. Migration movement may have positive effects and consequences for the destination country, as well as in situations that may cause disaster in that country. The influx of millions of people to a country with the migration movement can cause the target country's resources to be consumed disproportionately, as well as not meeting the needs of the people coming with immigration. Immigrant communities can cause some social problems in the target country, increase the crime rate, and damage public-state relations. With the migration movement, changes may occur in the demographic structure of the society, unemployment rates may increase, and the social structure may be damaged. Countries accepting immigration should carry out this movement in a controlled manner and should not take in too many populations to exceed their resources. Mismanagement of migration or its transformation into an unmanageable form may lead to the emergence of situations expressed as social disasters within the country. In this context, it is necessary to take into account the opportunities and resources available and the dynamics of society in the management of migration movements..

Keywords: migration, disaster management, migration management

Alınış / Received: XX.XX.2020 Kabul / Accepted: XX.XX.2020 Online Yayınlanma / Published Online: XX.XX.2021

DOI:
Mini-Derleme

*Corresponding author:

1. Giriş / Introduction

Göç, İnsanoğlunun yeryüzünde var olması ile başlayan toplumların çok çeşitli nedenlere bağlı olarak bir yerden başka bir yere hareketliliğini açıklamaya yönelik bir kavramdır. Toplumlar daha refah bir hayat sürebilmek için kimi zaman gönüllü olarak göç etmelerine karşın, bazen de hayatta kalma dürtüsünün kendilerini harekete geçirmesinden dolayı yaşadıkları yeri terk ederek zorunlu olarak göç etmektedirler. Dünya'da güç dengesinin değişmesi, kaynakların hızlı ve fütursuzca tüketilmesi, siyasi karışıklıkların artan bir şiddetle yaygınlaşması gibi birçok etken insanların kitlesel olarak yer değiştirmesine neden olmaktadır. Toplumlar kendi güvenliklerini tehdit eden olguların dışına çıkmak için göç yolunu seçmektedirler. Geçmişten günümüze ekonomik kaygıların artması, doğal kaynakların beklentiyi

karşılayamaması ve yer yüzün de savaşların hiç durmadan devam etmesi toplumlar için göç hareketinin de bitmeyeceğinin bir göstergesini oluşturmaktadır.

İnsanlar bir yerden başka bir yere göç ettikleri zaman sadece bedenen o mekândan ayrılmış olmazlar, her toplum göç ettiği yere kendi dilini, geleneğini, alışkanlıklarını ve sorunlarını da götürmektedir. Bu bağlamda bakıldığında göç birçok bilim dalı için inceleme konusu haline gelmektedir. Göç sosyolojisi, göç eden toplumların ruhsal ve psikolojik zedelenmeleri, göç alan ülkelerin kültürel değişimi gibi konular sosyal bilimlerde, göç yollarının haritalandırılması, göç ve iklim gibi konular fen bilimlerinde, göç ve kadın sağlığı, göç sırasında yaşanan travmalar gibi konular ise sağlık bilimlerinde incelenme fırsatı bulmuştur.

Yukarıda verdiğimiz inceleme örneklerinin yanında göç hareketleri etkileri itibari ile hedef ülke veya transit ülke için bir afete dönüşebilmektedir. Bu bağlamda göç afet yönetiminin de araştırma kapsamına girmektedir. Bilindiği üzere afetler meydana geldiği toplumda ciddi yıkıcı etkiler oluşturan durumlardır. Göç hareketleri de bir toplum için ekonomik ve sosyal yıkıcı durumlar oluşturabilmektedirler. Bu bağlamda bakıldığında göç olgusunun afet yönetim süreci içerisinde ayrı bir boyutta değerlendirilmesi gerektiği görülmektedir.

Bizde çalışmamızda göç hareketlerinin hedef ülke için etkilerini afet yönetimi açısından değerlendirmeye çalışacağız. Bu noktada göçün oluşturduğu kültürel, ekonomik ve sosyal etkiler incelenerek bu durumların toplum için bir afet riski taşıma olasılığı üzerinde durulacaktır.

2. Kavramsal Arkaplan

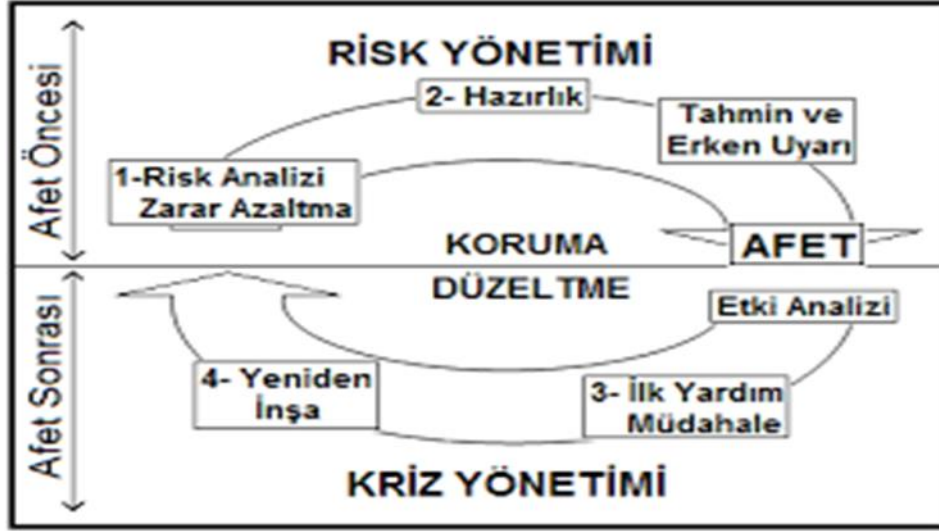
Çalışmamızın bu bölümünde konunun daha net anlaşılabilmesi için afet, göç ve afet yönetimi ile ilgili literatürde yer alan temel kavramların bilgisi paylaşılacaktır.

Afet; bu kavramlardan ilkinin afet kelimesi oluşturmaktadır. Afet ile ilgili literatürde birçok karşılık bulunmaktadır. Türk dili kurumu afeti bazı doğa olaylarından kaynaklı yıkım (TDK, 2022) şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım birçok afet yönetim uzmanına göre eksik olarak kabul edilmektedir. Bu afetin karşılığı sadece doğa olayları neticesinde meydana gelen yıkımlar değil buna ek olarak insan eliyle toplumda bırakılan ağır hasarlarda afet olarak nitelendirilebilmektedir. Afet ile alakalı literatürde çok fazla çalışması olan Ergünay ve Kadioğlu ise afet ile alakalı benzer bir tanımlama yapmışlardır buna göre afet; normal akışı sekteye uğratan, kurumların iş yapabilme olanağını olumsuz yönde etkileyen, toplumda sosyal, ekonomik ve fiziksel zararlar doğuran ve kamu gücünün baş etme yeteneğini aşan her türlü doğal veya insan kaynaklı durumların sonucunu afet olarak ifade etmişlerdir (Ergünay, 2008:1, Kadioğlu, 2008:6). Başka bir tanımlamada ise toplumu ya da çevreyi aniden ve olumsuz olarak etkisi altına alan durumlar afet olarak nitelendirilmiştir (Varol ve Gültekin, 2016:1432). Işık ve arkadaşlarına göre ise müdahale olanaklarının yetersiz kalması, toplumun baş etme olanaklarını aşan durumlar birer afettir (Işık ve ark., 2012:84). Birleşmiş Milletler tarafından kabul gören bir tanımda ise özetle kaynakların yetersiz kaldığı her türlü olayın neticesi afet şeklinde ifade edilmektedir (Kadioğlu, 2008:2). Türkiye'de Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının hazırlanmış olduğu sözlükte afeti tanımlamak için oldukça geniş bir yelpaze kullanılmıştır, buna göre afet; toplumunun tamamını yahut belli bir bölümünü etkileme kapasitesi olan, sosyal, ekonomik veya fiziksel kayıplar meydana getirme olasılığı bulunan, doğal veya insan kaynaklı olayların kendisi değil bu olaylar neticesinde ortaya çıkan sonuçlar olarak karşılık bulmaktadır (AFAD, 2022).

Yapılan tanımlar birbirinden farklı gibi gözükse de esasında vurguladıkları nokta aynıdır. Buna göre doğal veya insan kaynaklı ortaya çıkan herhangi bir olay, ortaya çıktığı toplumda büyük kayıplar doğuruyor, iş ve akışı sekteye uğrattığıyla beraber o toplumun kendi imkânları ile üstesinden gelmesine imkân vermiyor ve dışarıdan yardım isteniyorsa burada afetten söz edilmektedir.

Afet yönetimi; afetlerin oluşturduğu ağır maddi ve manevi kayıplar ülkeleri yaşanan afet olaylarını bir süreç dâhilinde kontrol etmeye zorlamaktadır. Afet yönetim süreci ile asıl amaçlanan yaşanabilecek afet niteliği taşıyan olaylara öncesinde hazırlık yapmak ve bu olaylar meydana geldiği andan itibaren etkili bir müdahale gerçekleştirmektir. Bu noktada afet yönetimi tek bir kurumun veya tek bir alanın sahipleneceği bir olgudan ziyade sağlık, eğitim, yönetim, müdahale ve kurtarma gibi birçok faktörü içerisinde barındıran bir süreci tanımlamaktadır (Şengün ve Temiz, 2007:263). Özmen ve Özde bu sürecin bazı bölümlere ayrılması gerektiğini vurgulayarak afet öncesi hazırlık, afet sırası müdahale, afet sonrasında ise iyileştirme safhalarının öneminden bahsetmektedir (Özmen ve Özden, 2013:4). Bu

yaklaşım Türkiye’de de 2000’li yıllardan itibaren karşılık bulmuş olan modern veya bütünleşik afet yönetimi olarak tanımlanmaktadır. Bu anlayışın temelinde afetlere önceden hazırlanmak ve afetleri anlamak prensipleri üzerine inşa edilmiştir. Bu bağlamda afet yönetimi öncesi, sırası ve sonrası için yapılması gereken her türlü stratejik planlamaları ve yönetim işlevlerini kapsamaktadır (Macit, 2019:176). Afet yönetimi ile toplumun yaşanan yıkıcı bir olaydan minimal düzeyde zarar görmesi için bütün imkânların kullanılması gereken bir yönetim modelidir. Bu modelin etkin bir şekilde işleyebilmesi kamu kaynaklarının ve toplum gücünün doğru bir biçimde yönlendirilmesine afetin öncesi, sırası ve sonrasında ortaya çıkabilecek her türlü ihtiyacın karşılanabilmesine bağlıdır (Demirci ve Karakuyu, 2004:72).

Şekil 1: Modern afet yönetim evreleri (Şahin, 2019).

Modern afet yönetimi bu süreci risk yönetimi ve kriz yönetimi olarak ayrı ayrı yönetilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Kadioğlu, 2008:2). Risk yönetim sürecinde olabilecek olası afetlere karşı her türlü önlem zarar azaltma faaliyetlerini içeren uygulamalar yapılmaktadır. Kriz yönetim sürecinde ise afet olarak nitelenen olay meydana geldikten sonra etkin bir müdahale için tüm kaynaklar seferber edilmek de ve yeniden norm düzene dönebilmek için gayret gösterilmektedir.

Göç; göç kavramı başlangıçta sadece insanların yer değiştirmesini ifade etmek için kullanılmıştır fakat sonrasında bu kavram sınıflandırılmış nedenleri ve etkileri belirlenmeye çalışılmış ve türlere ayrılmıştır (Deniz, 2014:177). Göç olayına sadece yer değiştirme hareketi olarak bakıldığında gayet basit bir durum haline gelmektedir, lakin bu durum oluşturduğu kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik birtakım etkilerle oldukça karmaşık bir yapıya dönüşmektedir. Bu karmaşık yapı kavramı tanımlarken de karşımıza çıkmaktadır. En basit tanımında göç şu şekilde ifade edilmektedir; insanların bireysel veya topluluk halinde sınırları aşarak yeni yerleşim merkezlerine ve yeni topluluklara kalıcı olarak hareket etmesidir (Kara ve Korkut, 2010:154). Bu tanımlama geçerli olmakla birlikte günümüzde yaşanan göç olaylarını açıklamak için yetersiz kalmaktadır. TDK’da ise göç şu ifadelerle tanımlanmaktadır; “ekonomik, siyasi ve toplumsal nedenlerle bireylerin veya toplulukların, bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi”.

Yapılan bu tanımlama göç olayının daha çok nedenleri üzerine durmaktadır, bu durum ise günümüzde kavramın tam karşılığını sağlaması için yetersiz kalmaktadır. Göç hareketi sadece gönüllü olarak yapılan bir yer değişikliği değildir, günümüzde insanlar çeşitli sebeplerle ülkelerini terk etmeye zorlanabilmektedirler. Bu faktörde göz önüne alındığında göç kavramını açıklarken toplulukların isteyerek veya zorlanarak mekân değiştirmesi şeklinde ifade edilmesi daha doğru bir tanımlama olacağı düşünülmektedir. O halde son olarak göç kavramı için şu şekilde bir açıklama getirebiliriz; insanların bireysel veya toplu gruplar halinde, siyasi, kültürel, ekonomik ve güvenlik gibi sebeplere bağlı olarak kendi istekleri ile veya egemen bir otorite tarafından zorlanarak yaşadıkları yerin sınırları dışarısına çıkarılmalarıdır.

Göç'ün Etkileri

Ülkeler insanlar için sadece üzerinde yaşadıkları kara parçaları değildir. Her insan doğup büyüdüğü, vatandaşlık kimliğini taşıdığı ülkeye karşı bir toprak parçasından daha fazla mana yüklemektedir. Ülkeler insanın sahip olduğu her türlü değeri yansıtan olgulardır. Bu noktada bir insan istemli veya istemsiz olarak kendi yurt bildiği toprakları terk etmek durumunda kaldığında sadece toprak parçasından ayrılmış olmaz, yeryüzünde değer olarak gördüğü birçok unsuru da geride bırakmak zorunda kalır. Bu şekilde düşünüldüğünde göç hareketinin gerçekleşmesi için insanın belirli bir süreçten geçmesi ve bu sürecin bir etkisi olarak göç etmeye karar vermesi gerekmektedir. Göç etmek bireyler veya topluluklar için yaşanan olayların sonlandırılması için verilen nihai bir karardır. Göç eden toplulukların kaçtıkları sebepler siyasi, kültürel, ekonomik veya yaşanan bir afetin neticesi de olabilmektedir. Toplumlar tecrübe ettikleri bu faktörlerin baş etme kapasitesini aştığı durumlarda kurtuluşu göç etmek de bulmaktadırlar.

Göçün etkilerini üç başlık halinde değerlendirmek gerekir. İlk olarak göç veren ülkeye etkileri, sonrasında göçün göç eden topluluklar üzerine etkileri ve ardından da göç alan ülke zerine etkileri.

Göç veren ülke üzerine etkilerine baktığımız zaman karşımıza olumlu ve olumsuz yönler çıkmaktadır. Kitlesele olarak göç hareketinin kaynak ülke açısından olumlu yönleri, göç eden ülke vatandaşlarının ileriki zamanlarda kendi ülkelerine döviz aktarması ve gittikleri yerlerin teknolojik imkanlarını kendi ülkelerinde de kurmak istemesidir (Yılmaz, 2014:1692). Bu iki husus da ülkeler için büyük önem teşkil etmektedir. Bu duruma bir örnek olarak Türkiye 1960'lı yıllarda Almanya'ya göç vermeye başladıktan sonra döviz gelirlerinde önemli bir artış yaşanmıştır (Abadan, 1995:282). Söz konusu döviz girdileri ülke ekonomisinin kalkınmasında önemli bir paya sahiptir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde göç veren ülkelerde işçi fazlası kesim azalmakta ve azalan bu iş gücü devam eden yıllarda ülkeye nakit para girdisi sağlamaktadır. Göç veren ülkeler bu durumu doğru yönetebildikleri takdirde ülkeye giren bu döviz ciddi bir yatırım aracı haline dönüşmektedir.

Bir diğer husus ise göç eden kişilerin göç ettikleri ülkelerde tanıştıkları imkanları kendi ülkelerinde de görmek istemesidir. Bunu hem teknolojik hem de sosyal kazanç olarak düşünmek mümkündür. Teknolojik bakımdan ileride olan ülkelerin imkanlarını daha geride olan ülkelere taşımak adına bu husus göç veren ülke açısından büyük bir fırsat oluşturmaktadır. Nitekim cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda Türkiye'de benzer bir politika izlenmiş, Avrupa ülkelerine oradaki olanakları öğrenmeleri ve kendi ülkelerine taşımaları adına eğitim almaları için öğrenciler göndermiştir. Eğitim almak için kendi yurtlarından göç eden bu kişilerin ülkeleri olan vatandaşlık bağları devam etmektedir. Bu kişiler gördükleri ve oralarda geliştirilen çeşitli teknolojik ürünleri, alt yapı imkanlarını ve bunların üretim tesislerini zaman içerisinde kendi ülkelerine taşımaktadırlar.

Göç ile beraber kaynak ülkeye taşınan başka bir unsur ise sosyal bilimlere ilgilendirmektedir. Göç eden kişiler hedef ülkede tecrübe ettikleri yaşam standartlarının aynısını kendi ülkelerinden talep eder hale gelmektedirler. Göç alan ülkenin yönetim biçimi, sosyal imkanları ve refah düzeyi göç eden kişiler tarafından olumlu karşılandığı takdirde aynı insan-devlet ilişkisini kendi ülkelerinden de sağlanmasını bekler hale gelmektedirler. Bu durum eğitim, sağlık, çalışma gibi hususlarda Avrupa tarzında politikaların geliştirilmesinde öncülük etmiştir. Yine bu duruma Türkiye'den bir örnek verecek olursak Osmanlı döneminde Avrupa'ya gönderilen Jön Türklerin zaman içerisinde geri dönmeleri ve Avrupa'daki sosyal olanakları ve yönetim biçimini Osmanlı'dan da beklidikleri bilinmektedir. Özellikle kendi ülkesindeki yönetim sorunlarından dolayı göç eden kişiler, hedef ülkede daha adil bir yönetim ile karşılaştıkları zaman kendi ülkelerine kalan vatandaşları bu konuda örgütledikleri ve benzer yönetim modellerini uygulamaları için hükümetleri zorladıkları olmuştur.

Göç hareketinin göç veren ülkeye olumsuz etkileri ise göç eden kişilerin nitelikli iş gücünü azaltmasıdır. Yılmaz'ın (2014) ifade ettiğine göre Almanya'ya çalışmak için göç eden vatandaşların %47'si kalifiye olan kişilerden oluşmaktadır. Bu durum göç veren ülke açısından birtakım sorunların yaşanmasına neden olabilir. Nitelikli sayılan iş gücü sınıfının bir ülkeden göç etmesi kaynak ülkenin iş yapma kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Üretimin sıkıntıya girmesi, ürün fiyatlarının artmasına, iş gücünün beklenenden fazla azalması ise işçi ücretlerinin artmasına sebep olmaktadır, bu da ürünlerin ve hizmet alım fiyatlarının artmasına neden olmakla beraber enflasyonun yükselmesi için bir sebep teşkil ettiği düşünülmektedir. Göç veren ülkelerin uzun vade bu tarz sıkıntılar yaşadığı bilinmektedir. Göç veren ülkenin işsiz insan sayısı fazla ise böyle bir durum yaşanma ihtimali düşüktür çünkü giden işçilerin yeri doldurulabilecek ve üretim kapasitesinde herhangi bir düşüş yaşanmayacaktır ancak işsiz kesimin fazla olmadığı ülkelerde nitelikli işçilerin göç etmeleri üretim hızını negatif yönde etkileyecektir (Bakırtaş

ve Kandemir, 2010:962). Tarih de bu tarz göç durumlarının örnekleri mevcuttur, beyin göçü olarak ifade edilen bu göç ile kalifiye nitelikte olan insan iş gücü gelişmekte olan ülkeden gelişmiş ülkeye doğru akmaktadır.

Göç hareketinin bir diğer etkisi ise göç eden kişiler üzerine olmaktadır. Yine bu etkiyi olumlu ve olumsuz olarak iki ayrı şekilde değerlendirmek mümkündür. İlk olarak eğer göç eden kitle kendi istekleri ile değil zorunlu bir durum olarak göçe maruz bırakıldıysa hedef ülkeye uyum sağlamak da zorlanabilmektedir. İnsanlar kendi rızaları ile göç ettikleri takdirde karşılaşılabilecekleri farklılıklara kendilerini hazırlama ihtimali aksi duruma göre daha yüksek olacağı düşünülmektedir. Özellikle savaş veya afet gibi nedenlerden ötürü göç etmek zorunda kalan kitlelerin hedef ülkede kaynaşma sıkıntısı yaşadığı bilinmektedir. Bu konuda Suriye'den Türkiye'ye doğru göç eden Suriyeli göçmenler örnek oluşturmaktadır. Aradan geçen 10 yılı aşkın bir süreye rağmen Suriyeli göçmen konusu hala çözümlenememiş bir sorun olarak durmaktadır. İç savaş nedeniyle ülkelerinden göç etmek zorunda kalan bu kişiler Türkiye'de sosyal, siyasal ve ekonomik yönden birçok sorunun değişmez bir parçası haline gelmişlerdir.

Tüm bu durumların yanında göç hareketi en büyük etkiyi hedef ülkede meydana getirmektedir. Göç eden topluluklar ulaşmak istedikleri ülkeye vardıkları anda o ülkede güvenlikten sağlığa, eğitimden ekonomiye birçok politik konuyu doğrudan etkiler konuma gelmektedir. Göç hareketleri her ne sebeple olursa olsun kaynak ve hedef ülke arasında sosyal, kültürel ve ekonomik birtakım etkileşimler meydana getirmektedir (Cengiz, 2015:120). Hedef ülke açısından etkiler olumlu ve olumsuz başlıklar altında toplanabilir. Bu durum tamamen o ülkenin kendisine ulaşan göçmen nüfusu ne şekilde ve nasıl kontrol ettiğine bağlı olarak değişmektedir.

İyimser düşünceye göre göç eden nüfus ile bilgi akışı da gerçekleşmektedir, bu da ileride teknolojiye ve bilimde olumlu geri dönüşler sağlayacaktır (Aktaş, 2014:38). Göç hareketi içerisinde yer alan bilim insanları hedef ülkeye vardıklarında sahip oldukları bilgi birikimini o ülkenin imkanları doğrultusunda kullanabilirler bu durum hedef ülkenin yeni zenginlikler kazanmasında fırsat olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber teknoloji ve sanayi kuruluşları da göç hareketi ile nitelikli eleman ihtiyacını karşılayabilmektedirler.

Göçün bu olumlu etkilerinin yanında kaynak ülke için çok fazla olumsuz etkisi de bulunmaktadır. Kontrolsüz göç ederek hedef ülkeye ulaşan insan toplulukları o ülkenin kaynakları için büyük bir girdi oranı oluşturmaktadır. Kısa vadede bu kişilere barınma, sağlık ve güvenlik gibi hizmetlerin karşılıksız olarak verilmesi bütçede ciddi bir yükün oluşmasına neden olmaktadır. Zorunlu göç ederek ülkeye gelen kişiler henüz iş gücüne dahil olamadıkları için her türlü bakım ihtiyacını vardıkları ülkeden beklemektedirler. Nitekim Suriye'den Türkiye'ye doğru yaşanan göç hareketinde de durum bu şekilde olmuştur. İlk etap da sınır kamplarında tutulan göçmen kişilerin her türlü ihtiyacı Türkiye tarafından karşılıksız olarak karşılanmıştır.

Zorunlu göç eden insanların hedef ülkeye diğer büyük etkisi sağlık yönetimi üzerinden olmaktadır. İnsanlar göç ederken kendi ülkelerinde yaşadıkları her türlü sağlık sorununu da beraberinde götürmektedir. Bu durum hedef ülkenin sağlık yükünün artmasına ve hizmet sunma da yetersizliğin yaşanmasına neden olmaktadır (Çevik, 2016:82).

Göç eden nüfus Suriye göçü örneğinde olduğu gibi milyonları buluyorsa bu kişilerin uzun vadede alacağı eğitim, istihdam ve barınma gibi meseleler ülkeler için problem teşkil eden başlıca konular haline gelmektedir.

Afet ve Göç İlişkisi

Birçok farklı nedene bağlı olarak gerçekleşen göç faaliyetleri, bir kurtuluş gibi gözükse de bazı durumlarda başka felaketlerinde yaşanmasına neden olabilmektedir. Hedef ülkenin yönetim mekanizmalarının zayıf olması, göçe bağlı olarak kaynakların hızlı bir şekilde tükenmesi ve etnik kimlik farklılıklarından dolayı olarak patlak veren toplumsal sorunlar göçü bir afet haline dönüştürebilmektedir. Göç hareketinin son bulunduğu ülkedeki ani nüfus artışı, altyapı olanaklarının yetersiz olması, göçe bağlı plansız kentleşme gibi durumlar afetlere kapı aralamaktadır (Varol ve Gültekin, 2016:49).

Göç eden kişi sayısının milyonları bulunduğu durumlarda bu kişilerin kısa vadede barınma, sağlık ve yeme içme gibi ihtiyaçları ciddi bir ekonomik külfet oluşturmaktadır. Uzun vade de ise göç eden kişilerin

topluma entegre olma aşamalarında halk arasında kargaşa oluşturabilecek durumlar yaşanabilmektedir. Göçmenler kalıcı olarak geldikleri ülkede bir şekilde çocuklarını eğitim aldirmek, iş hayatına atılmak ve kendi geçimlerini sağlamak mecburiyetindedirler. Özellikle emek sektöründe sigortasız ve gayri yasal olarak hizmet vermeye başlayan bu kişiler iş gücü fazlası olan ülkelerde genç işsizlik oranlarının daha da artmasına sebebiyet vermektedir. İşsizliğin artması beraberinde suç oranlarında da artış oluşturmaktadır.

Hedef ülkeye giriş yaptıkları sınır bölgelerinde zamanla kendi gettolarını oluşturan göçmen kesim uzun vadede birtakım siyasi sorunların çıkmasına da zemin hazırlar hale gelmektedir. Bu durum güvenlik açığı oluşturduğu takdirde toplumsal bir afetin yaşanmasına neden olabilmektedir.

Kaynakların yetersiz kaldığı her türlü durum afet olarak nitelendirilmektedir, buna bağlı olarak milyonlarca insanın kısa sürede yabancı bir ülkeye sığınması kontrolsüz kaynak tüketimine ve buna bağlı sosyal afetler yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

3. SONUÇ

Göç ve afet her iki kavramda insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber günümüzde hale dinamikliğini koruyan durumlardır. İnsanoğlu yeryüzünde olduğu sürece göç etmeye ve afetler yaşamaya/yaşatmaya mahkumdur.

Doğal nedenlerden kaynaklanan olayların afete dönüşmesini engellemek ne kadar zorsa insancıl sebeplerden kaynaklanan olayların afete dönüşmesini engellemek de o kadar zordur, lakin imkânsız değildir. Göç ile ilgili yapılan birçok bilimsel çalışma artık bu olayın neyden kaynaklandığını, nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini ve hangi sonuçlara gebe olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Kontrolsüz bir şekilde gerçekleşen ve sayıları yüzbinlerle hatta milyonlarla ifade edilen insan hareketinin yönetilmesi oldukça güç, sonucunun ise bir afet olması kaçınılmazdır.

Göç hareketinin afete dönüşmesini engellemek adına yapılması gereken pek çok işlem bulunmaktadır. İlk olarak ülke yönetiminin kararlı hareket etmesi ve yönetimde taviz göstermemesi gerekmektedir. Ülke kaynaklarının göç ve benzeri afetler için her zaman hazırlıklı olması gerekir, kaynaklarını aşacak şekilde bir insan hareketine izin verilmemelidir. Göç ile alakalı kanunlar gözden geçirilmeli, kaos ve kalkışmaya mahal vermeyecek şekilde yasal zemin oluşturulmalıdır. Göç eden kesimde bulunan dezavantajlı gruplara yönelik sosyal uyum çalışmaları yapılmalı dünya kamuoyunun bu konuda kışkırtıcı söylemlerine engel olunmalıdır. Göç eden kitlelerin ülke içerisinde rastgele ve istedikleri gibi dağılmalarına izin verilmemelidir. Göçmenler kalıcı olarak ülkeye yerleştikleri takdirde, istihdam, eğitim, sağlık ve barınma gibi konularda toplumsal entegrasyonu hızlandırıcı adımlar atılmalıdır. Ülkenin kanunları her şart ve koşulda tüm vatandaşlarına hitap etmeli, kanunlar konusunda ayrıcalıklı bir sınıf oluşturulmamalıdır. Bu durum hem göçmenler açısından hem de yerel halk açısından büyük önem arz etmektedir. Göçmen kişileri ülke içerisinde suç işlemeye iten nedenler araştırılmalı ve bu hususlar tamamen ortadan kaldırılmalı yada minimize edilmelidir. Göçmen gruplar üzerinde etnik kimliğe dayalı provokasyon girişimlerine kesinlikle izin verilmemeli bu yolla çıkarılacak toplumsal ayaklanmanın önüne geçilmelidir.

Sonuç olarak her afet türünde olduğu gibi göç ile ilgili yaşanabilecek bir afet olayına karşıda risk yönetim evresi uygulanmalıdır. İyi yönetilemeyen bir göç hareketinin birden fazla afete sebebiyet vereceği geçmişte yaşanan tecrübelerle de sabittir. Nasıl ki afet yönetimi disiplinlerarası bir süreç içeriyorsa aynı durum göç yönetimi içinde geçerlidir. Göç hareketinin her yönü ayrı bir şekilde ele alınmalı, ülke idaresine, toplumsal hassasiyetlere ve insani ölçülere en uygun şekilde yönetilmelidir

Kaynakça / References

ABADAN-UNAT, Nermin (1995). "Turkish Migration To Europe" The Cambridge Survey Of World Migration, R Cohen (Ed.), Cambridge: Cambridge University Press.

AFAD, <https://www.afad.gov.tr/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu> (Erişim Tarihi: 15.11.2022)

Aktaş, M. T. (2014). Göç Olgusu Ekonomik Kalkınmada İtici Güç Olabilir Mi. Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 37-48.

- Bakırtaş, T., & Kandemir, O. (2010). Gelişmekte Olan Ülkeler Ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 961-974.
- Cengiz, D. (2015). Zorunlu Göçün Mekânsal Etkileri Ve Yerel Halkın Algısı; Kilis Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 10(2).
- Çevik, S. A. (2016). Suriye'den Türkiye'ye Göç'ün Etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 80-83.
- Demirci, A., & Karakuyu, M. (2004). Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(12), 67-100.
- Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.
- ErgüNay, O., (2008). Afet YöNetiminde Kurumsal Yapılanma Ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?, İstanbul Depremine Beklerken Sorunlar Ve ÇÖZüMler Bildiriler Kitabı İçinde, 20 Eylül 2008 CHP İstanbul Deprem Sempozyumu, (Ss. 97-108), İstanbul.
- Işık, Ö., Aydınlioğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012). Afet Yönetimi Ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 82-123.
- KadioğLu, M. (2008). Modern BütüNleşik Afet Yönetimin temel ilkeleri; Kadioğlu, M. Ve Özdamar, E., (Ed.), "Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri"; s. 1-34, JICA Türkiye Ofisi Yayınları No: 2, Ankara.
- Kara, P., & Korkut, R. (2010). Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467(1), 153-162.
- Macit, İ. (2019). BütüNleşik afet yönetiminde Sendai çerçeve eylem planının beklenen etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 5(1), 175-186.
- Özmen, B., & Özden, T. (2013). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (49).
- Şahin, Ş. Türkiye'de BütüNleşik Afet Yönetiminin Geliştirilmesi Development of the Integrated Disaster Management in Turkey.
- Şengün, H., & Temiz, A. (2007). Afet yönetimi ve Karabük. *TMMOB afet sempozyumu*, 261, 278.
- TDK, <https://sozluk.gov.tr> (erişim tarihi: 15.11.2022)
- Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Afet antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Etkin bir göç faktörü: Afetler. *Antropoloji*, (32), 43-51.
- Yılmaz, A. (2014). ULUSLARARASI GÖÇ: ÇEŞİTLERİ, NEDENLERİ VE ETKİLERİ. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).